

Nr 434.

Av herr **Jungnell m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 392, angående dyrtidstillägg för år 1920 åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 392 föreslås riksdagen att bevilja dyrtidstillägg för år 1920 åt lärare vid folk- och småskolor m. fl. statsunderstödda undervisningsanstalter efter grunder, som ansluta sig till de för stats-tjänarna gällande allmänna grunder, ehuru med mindre belopp till s. k. icke-familjeförsörjare. Till grund för detta förslag ligger ett av särskilt tillkallade sakkunniga avgivet betänkande.

Såväl de sakkunniga som Kungl. Maj:t ha vid beräkningen av dyrtidstilläggets storlek utgått från att de kommunalanställda läraregruppernas löneroglering 1918 grundar sig på 1914 års prisnivå, således *samma* prisnivå, som hittills legat och i år är lagd till grund för beräkandet av dyrtidstilläggen till statens tjänstemän med löneroglering efter 1914 års prisnivå och bland dem de statsanställda lärarne, sedan de till 1918 års löneroglering erhållit tillfällig löneförbättring.

Vidare är att märka, att Kungl. Maj:t i proposition nr 391 i år föreslår, att kommunala mellanskolans lärare skola i likhet med läroverkens lärare erhålla tillfällig löneförbättring, vilken ock i förevarande proposition nr 392 inräknats i de lönebelopp, å vilka dyrtidstillägg skola utgå. Kungl. Maj:t synes sålunda ha utgått från att vid lönerogleringen 1918 dessa lärares löner liksom läroverkslärarnes beräknats *icke* efter 1914 års prisnivå utan efter en tidigare och *lägre*. Men är nu detta förhållandet med lönerogleringen för kommunala mellanskolans lärare, så måste det konsekvent gälla också folkskolans lärare, enär båda dessa läraregrupper jämte högre folkskolans och vissa småskoleseminariers lärare alltjämt av såväl lönerogleringskommitté som Kungl. Maj:t, utskott och riksdag ävensom

senast tillkallade sakkunniga *sammanhållits* i en grupp, *de kommunalt anställda*, och efter *enahanda grunder* erhållit såväl tillfällig löneförbättring som lönereglering 1918 och senare dyrtidstillägg.

Det synes oss sålunda uppenbart, att redan själva utgångsläget — den vid löneregleringen beräknade prisnivån — vid bedömandet av dyrtidstilläggsbeloppen för folkskolans lärare *måste förbjuda*, att det stora flertalet av dessa lärare tillmätas *lägre* belopp än andra, då de dessutom tillhöra en kår, som på grund av sina små löneinkomster befinner sig bland dem, som *hårdast* drabbats av dyrtidens tryck och *längst* fått vänta på lättnad genom dyrtidstillägg. Och när sådana äntligen av riksdagen beviljades, voro dessa synnerligen anspråkslösa: 1918 respektive 175, 250 och 350 kronor och 1919 respektive 375, 600 och 900 kronor.

För övrigt har folkskolans lärare hänvisats till kommunerna för att få »understöds». Men dessa ha i sin tur hänvisat till staten, vilken de — fullt berättigat för övrigt — ansett vara den som såsom den egentliga löngivaren hade skyldigheten sörja för, att avlöningen så långt möjligt uppehöles vid sin köpkraft, varför de allra flesta kommuner också lämnat sina lärare utan något som helst dyrtidstillägg.

Det må under sådana förhållanden icke förundra någon att en allmän förstämning och oro, ja bitterhet gripit djupt omkring sig inom kårerna. Allt starkare och starkare har det hävdats, att det är *statens ofrånkomliga plikt att på den del av lönen, som utgår av statsmedel, bevilja dyrtidstillägg till sådana belopp, att folkskollärares lönekrona från staten uppehålles vid motsvarande köpkraft som statstjänarens*.

I överensstämmelse härmed hävdades också i förra årets motion från folkskolemän i andra kammaren den principiella uppfattningen, att dyrtidstillägg och dyrtidshjälp för kommunalt anställda lärare skulle utgå efter samma allmänna grunder, som komme att bli fastställda för statens befattningshavare. Att motionärerna nödgades begränsa sitt yrkande till $\frac{2}{3}$ mot statstjänarnes dyrtidstillägg innebar *icke* ett uppgivande av nämnda princip utan var — såsom uttryckligen framhölls — framtvingat av hänsyn till vad som möjligen kunde av riksdagen beviljas.

Oaktat denna begränsning ansåg sig statsutskottet, ehuru motionärernas framställning förklarades beaktansvärd, icke kunna på grund av statsfinansiella skäl tillstyrka mer än en höjning av Kungl. Maj:ts förslag till resp. 375, 600 och 900 kronor, vilket ock som förut nämnts av riksdagen beviljades. Detta var allt vad folkskolans lärare erhöllo i compensation för lörens sjunkande värde, under det statstjänarna av *samma riksdag* beviljades 1,764 kronor i compensation å lönebelopp intill 1,200 kronor och därutöver 47 % intill 7,200 kronor.

Det är ju självklart, att en sådan lösning av folkskolepersonalens dyrtidstilläggsfråga icke kunde tillfredsställa kåren, som alltjämt måste känna sig tillbakasatt i avlöningshänseende och tvingad att allt fortfarande arbeta under synnerligen tryckta ekonomiska förhållanden.

Detta förhållande tvingade Sveriges folkskollärarekår att vid möte i Göteborg den 12 augusti 1919 med ombud för de till över 300 uppgående kretsföreningarna av Sveriges allmänna folkskollärareförening upptaga till ingående behandling kårens lönefråga, varvid, beträffande dyrtidstilläggsfrågan starkt och enstämmigt hävdades det rättvisa och billiga uti kravet, att folkskolans lärare å den del av lönen, som utgår av statsmedel, skulle erhålla dyrtidstillägg efter samma grunder, som varda bestämda för de statsanställda lärarna.

Detta krav, bakom vilket hela Sveriges folkskollärarekår, män och kvinnor, familjeförsörjare och icke-familjeförsörjare, stå fullständigt enigt samlade, framlades sedermera av centralföreningen för Sveriges allmänna folkskollärareförening inför Kungl. Maj:t med utförlig motivering i anslutning till nämnda mötes uttalanden. Denna framställning remitterades till de särskilt tillkallade sakkunniga.

Det förslag, som de sakkunniga kommit till, och som Kungl. Maj:t med någon ändring nu framlagt för riksdagen, vittnar om — det skall här understrykas — att såväl de sakkunniga som Kungl. Maj:t principiellt ställt sig på samma ståndpunkt, som genomgående hävdats av lärarekåren, i det att de sakkunniga, till vilka Kungl. Maj:t anslutit sig, säga sig finna det naturligt och riktigt, att de principer, som hittills varit eller komma att bliva bestämmande i fråga om dyrtidstilläggen till statens egna befattningshavare, få tjäna till ledning vid uppdragande av de riktlinjer, efter vilka staten skall medverka till beredande av dyrtidstillägg åt lärare vid folk- och småskolor.

Om sålunda den av Kungl. Maj:t i likhet med de sakkunniga i princip intagna ståndpunkten måste vara ägnad att hälsas med tillfredsställelse av folkskolans lärarekår, så kan man ingalunda bortse från den betänkliga avvikelse från denna princip, som skett vid densammas *tillämpning*, då det föreslås, att dyrtidstillägg med samma belopp som till statens befattningshavare skall utgå endast till lärare, vilka äro att anse som familjeförsörjare, medan övriga skola erhålla endast $\frac{2}{3}$ av de belopp, som skola tillkomma lärare i familjeförsörjande ställning.

För bedömande av beviskraften i de skäl, som de sakkunniga anföra för denna avvikelse från den erkända likställighetsprincipen, synes oss nödvändigt att erinra om, hur staten under senare krisåren sört för sina löntagare. Det är då att märka, att när riksdagen först ingrep, 1916, så

skedde det genom att bevilja *krigstidshjälp* till vissa befattningshavare, som tillika voro familjeförsörjare. År 1917 infördes vid sidan av krigstidshjälpens särskilda krigstidstillägg med viss procent å lön. Samma var förhållandet 1918 men med viss s. k. grundplåt till det procentuella tillägget. Från och med år 1919 utgå dyrtidstilläggen efter ett helt annat system med *uteslutande av familjetillägget* (krigstidshjälpens). Som stöd för övergivandet av det gamla systemet med särskilda familjetillägg vid sidan av det egentliga dyrtidstillägget framhölls under frågans behandling av kommittéerade och utskott, ävensom i riksdagsdebatten, att familjetillägg var särskilt motiverat, så länge man räknade med snart övergående dyrtid, men då denna syntes bli bestående för oöverskådlig tid framåt, ansågs det riktigare att låta krigstidshjälp falla och genom ökat dyrtidstillägg höja avlöningens realvärde. De sakkunniga för utredning av frågan om krigstidstillägg och krigstidshjälp säga bland annat: »*Enligt kommittéerades mening bör det fasthållas, att den lönefyllnad, som av dyrtiden betingas, lika väl som själva lönen är en gottgörelse för utfört arbete och så vitt möjligt icke bör till någon del hava karaktären av understöd.*» Detta uttalande anföres sedan ordagrant av statsutskottet som skäl emot beviljande av familjetillägg liksom svårigheten att rättvist avväga dessa tillägg efter behovet. I riksdagsdebatten underströks ytterligare med styrka dessa synpunkter.

Så yttrade nuvarande *sjöministern* med instämmande av nuvarande *statsministern*: »Rent principiellt förefaller det mig, att kommittén haft goda skäl för sitt alternativ I, d. v. s. att det dyrtidstillägg, som nu lämnas, skall bestämmas i förhållande till inkomsten, oavsett om befattningshavaren är gift eller ogift, är familjeförsörjare eller icke.»

Samma synpunkter anlade *herr Lindman*, som bland annat yttrade: »I den mån som dyrtidstilläggen ha kommit upp till så pass höga belopp, att de må kunna anses verkligen utgöra en motsvarighet mot prisökningen, i samma mån synes det mig också ligga något förnuftigt i att lämna principen om familjebidrag för att övergå till den *rena löneförhöjningen*, om jag så får säga, som ligger i utskottets förslag.»

Ledamoten av kommittén för utredning av frågan om krigstidstillägg och krigstidshjälp för statstjänarne, *herr Bärge*, som ock jämte kommittekamraten von Sneidern framförde i motion det förslag, som av riksdagen antogs, uttalade, att »statstjänarne ha den uppfattningen, att de vilja ha sin lön av statsmakterna i form av ersättning för sitt arbete och icke i form av hjälp eller allmosa.»

Vidare framhölls i utskott och riksdag gent emot systemet med familjetillägg, att det icke fanns någon möjlighet att åstadkomma *rättvis*

fördelning och alltid träffa det verkliga behovet. För övrigt ansåg man sig i stor utsträckning tillgodose detta behov med det nya systemet utan familjetillägg genom att å lönebelopp under 1,200 kronor lägga så stort procentuellt dyrtidstillägg, att denna del av lönen kom att närma sig det ursprungliga realvärdet.

Med all önskvärd tydlighet framgår sålunda av såväl kommitterades som statsutskottets och nämnda riksdagstales yttranden, att det nu utgående dyrtidstillägget, på samma gång som det tillgodoser det större behovet, har karaktären av *ersättning för utfört arbete*, vilket ock fastslagits genom riksdagens beslut i ärendet.

Det är mot denna bakgrund och med fasthållande vid den av de sakkunniga och Kungl. Maj:t erkända likställighetsprincipen, som föreliggande förslag till dyrtidstillägg till folkskolans lärare bör ses.

Är arbetet i Sveriges folkskolor, där över 90 procent av landets ungdom får sin grundläggande och kanske ofta enda undervisning, fortfarande av samma värde jämfört med exempelvis läroverkslärarens, som det ansågs ha vid fastställandet av lönebeloppen, så måste väl ändå konsekvent folkskollärarelörens realvärde uppehållas i samma mån som läroverkslärarens genom motsvarande dyrtidstillägg, och detta för *alla utan undantag*.

Om däremot riksdagen skulle finna lämpligt att för statstjänarna övergå till ett system med familjetillägg, anse vi givetvis, att folkskolans lärare även i så fall skola likställas, men då böra grunderna för familjetilläggen noga prövas, så att icke sådana oegentligheter uppstå, som nu enligt sakkunnigas förslag skulle bli fallet. Det kan icke anses som väl avvägt, då en familjeförsörjare med *1 barn* föreslås erhålla lika mycket som den *med flera* och som dessutom kan ha en sjuk hustru eller far och mor att försörja. Vidare bör vara klargjort, vilka som kunna innefattas i begreppet »underhåller» barn, far eller mor. Gäller det t. ex. den, som har en *anhörigs* eller ock någon annans 17 års flicka, som sköter lärarens hushåll, under det den, som måste anställa särskild husföreståndarinna är utesluten? Gäller det vidare en lärare, som genom penningunderstöd underhåller helt eller delvis sin gamla mor och far eller endera där hemma i undantags- eller backstugan, och i så fall, om t. ex. två syskon (ogifta lärare eller lärarinnor) gemensamt bestrida underhållet, få då båda familjetillägg? Dylika spörsmål inställa sig i mängd. Särskilt bör uppmärksammas bestämmelsen i § 3, mom. a) och c) i förslaget till kungörelse: — — — — »dock ej i sådana fall, då barnet — — — — dyrtidstillägg av statsmedel». Alltså om t. ex. en lärare (icke-familjeförsörjare för övrigt) underhåller ett barn efter en avliden befattnings-

havare i statens tjänst och till barnet utgår en pension på *kanske några tiotal kronor*, varå dyrtidstillägg beräknas, så synes läraren icke vara berättigad till det *högre* dyrtidstillägget, vilket däremot blir fallet, om han underhåller barn utan rätt till nämnt dyrtidstillägg.

Dylika bestämmelser synas oss icke böra av riksdagen fastställas.

Gent emot vad vi här sökt framhålla torde de sakkunnigas skäl vara föga bärande, såsom att bland annat hänvisa till att i Norge och Danmark familjetillägg utgå, då det där gäller *alla* löntagargrupper. Tvärtom talar väl detta för *likställighet*. Ej heller är det skälet beviskraftigt, att lärarekåren själv vid löneregleringen 1918 begärt behovsprincipens tillämpning, då det är att märka, att *nu* gäller det inte någon ny *lönereglering* utan frågan om att genom dyrtidstillägg kompensera det sjunkande värdet av en lön, som icke är *avvägd efter behovsprincipen utan efter samma grunder som andra löntagares*. Att vidare som skäl anföra, att folkskolemän i riksdagen förra året i motion begärde familjetillägg, är, minst sagt, ägnat att förväna, då *den* motionen liksom *denna* endast krävde *likställighet* med statstjänarne och var föranledd just därav, att Kungl. Maj:t för dessa föreslog både *dyrtidstillägg* och *familjetillägg*.

Vi våga sålunda påstå, att inga som helst bärande skäl ha anförts för att försätta folkskolans lärare i en undantagsställning i fråga om dyrtidstillägg.

Principiellt erkänna ju också såväl de sakkunniga som Kungl. Maj:t likställighetskravet, men hindret är nu som alltid för den talrika folkskollärarekårens lönekrav — *de statsfinansiella svårigheterna*. De sakkunniga säga nämligen, att de »i *främsta* rummet tagit hänsyn till den statsfinansiella sidan av förevarande spörsmål».

Javäl! De statsfinansiella svårigheterna skola villigt erkännas i tider av ständigt ökade krav på statskassan, men det är *obilligt* att låta *en* kår mer än *andra* lida därav. Då staten har vissa begränsade belopp att förfoga över till dyrtidstillägg, så bör väl ändå staten som en *rättsstat* tillse, att dessa belopp fördelas efter rättvisa grunder och så att *samtliga* i lika mån få bära det dyrtidstryck, som icke genom dyrtidstillägg kan avlyftas.

Denna rättvisa kommer icke att skipas genom ett bifall till det föreliggande förslaget, utan därigenom förvägras större delen av folkskollärarekåren icke mindre än $\frac{1}{3}$ av det dem rättvisligen tillkommande dyrtidstillägget, varigenom med andra ord på denna kår lägges — beräknat efter Kungl. Maj:ts förslag — en extra dyrtidsskatt på över 12 miljoner, fördelade på respektive lärare med i runt tal 700 — 875 kronor för folkskolläraren, 650 — 775 kronor för folkskollärarinnan och 500 — 600 kronor för småskollärarinnan.

Detta orättvisa förfarande kommer att drabba så mycket hårdare som det här gäller lågt avlönade läraregrupper. *Det må särskilt uppmärksammas att i gruppen icke-familjeförsörjare inneslutes icke mindre än omkring 13,000 småskollärarinnor med löneinkomster mellan 1,200 och 1,650 kronor utom naturaförmåner.*

Departementschefen medger också, att även utan »avdrag» av $\frac{1}{3}$ synas honom de föreslagna avlöningsbeloppen ingalunda vara för högt beräknade. Till åskådliggörande härav gör han följande jämförelse:

	Begynnelse- avlöning	Slutav- löning
»Stationskarl (billigaste ort), inklusive dyrtidstillägg, bostadsersättning kronor	3,377: 10	4,038: 60
Ordinarie manlig folkskollärare, som är familjeförsörjare, inklusive nu föreslaget dyrtidstillägg kronor	4,207: 35	5,633: 85
Stationsskrivare (billigaste ort), inklusive dyrtidstillägg och bostadsersättning] kronor	4,832: 40	7,478: 40

Angivna siffror äro beräknade beträffande stationskarl och stations-skrivare efter de grunder, som för dessa befattningshavare gälla första halvåret 1920, och i fråga om folkskollärare efter de av mig ovan föreslagna beräkningsgrunderna; folkskolläraren äger därjämte åtnjuta fri bostad och bränsle eller motsvarande enligt ortens pris. Det framgår av denna jämförelse, att även vid ett bifall till berörda sakkunnigas av mig i princip tillstyrkta förslag folkskolläraren kommer att i avlöningshänse-
ende bliva i stort sett sämre tillgodosedd än stationssskrivaren. Med hän-syn till den kostsamma utbildning en folkskollärare numera får vidkännas, kan man ej annat säga än att berörda *jämförelse talar till lärarens nackdel* och att de grunder, jag förordar, *ingalunda äro ägnade att bringa hans kontanta avlöningsförmåner upp till ett belopp, som är mer än skäligt.*»

Men varför inte då låta läraren få *åtminstone de belopp, som jämförelsen anger, utan minska, vad som redan anses vara »ingalunda mer än skäligt»,* med icke mindre än $\frac{1}{3}$?

Efter denna inskränkning blir jämförelsen följande:

	Begynnelse- avlöning	Slutav- löning
Ordinarie manlig folkskollärare kronor	3,504: 90	4,755: 90
Stationsskrivare kronor	4,832: 40	7,478: 40

Skillnaden blir sålunda icke mindre än 1,327: 50 och 2,722: 50 kronor.

Från och med 1 juli i år, då den nya löneregleringen för kommu-nikationsverkens befattningshavare träder i kraft, blir jämförelsen ännu mera till lärarnas nackdel. Jämförelsetabellen visar detta.

Jämförelse mellan vissa kommunikationsverkens befattningshavares och folk- och småskolans lärarepersonals föreslagna dyrtidstillägg för år, räknat från 1 juli 1920, jämte utgående löneförmåner eller beräknade, allt å billigaste ort.

	Från staten:				Från kommunen:				Summa:				Totalsumma		
	Lön		Dyrtidstillägg		Lönetillskott		¹ Naturaförmåner		Löneförmåner		Dyrtidstillägg				
	Lägst	Högst	Lägst	Högst	¹ / ₁₀ av grundlön	70 % å tiondelen	Värde 1914	70 % i dyrtids tillägg	Lägst	Högst	Lägst	Högst	Lägst	Högst	
<i>Manliga befattningshavare</i>															
Stations- och kontorsskrivare postexp. m. fl.	3,450	4,560	2,603	3,198	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,053	7,758
Bokhållare, förste postexp. och förste stationsskrivare m. fl.	3,960	5,160	2,877	3,519	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,837	8,679
Förste telegrafist o. förste bokhållare m. fl.	4,260	5,520	3,037	3,712	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7,297	9,232
Folkskollärare, familjeförsörjare	1,910	2,810	2,189	2,819	190	133	500	350	2,600	3,500	2,672	3,302	5,272	6,802	
Folkskollärare, icke familjeförsörjare	>	>	1,459	1,879	>	>	>	>	>	>	1,942	2,362	4,542	5,862	
<i>Kvinnliga befattningshavare</i>															
Rikstelefonist m. fl.	2,160	2,550	1,913	2,122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,073	4,672
Kassör:ka	2,280	2,700	1,977	2,202	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,257	4,902
Postexp., telegrafist, kontorskrivare m. fl.	2,700	3,210	2,202	2,475	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,902	5,685
Bokhållare, förste postexp. m. fl.	2,850	3,390	2,282	2,571	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,132	5,961
Småskollärarinna, familjeförsörjare	1,080	1,530	1,523	1,923	120	84	250	175	1,450	1,900	1,782	2,182	3,232	4,082	
Småskollärarinna, icke familjeförsörjare	>	>	1,015	1,282	>	>	>	>	>	>	>	>	>	2,640	3,441
Folkskollärarinna, familjeförsörjare	1,710	2,310	2,049	2,602	190	133	375	262	2,275	2,762	2,444	2,997	4,344	5,599	
Folkskollärarinna, icke familjeförsörjare	>	>	1,366	1,735	>	>	>	>	>	>	1,761	2,130	3,662	4,630	

¹ Naturaförmånerna avsiktligt högt beräknade.

I jämförelsetabellen har upptagits 70 procent å kommunens tiondel i lönen, enär vi utgå ifrån, att realvärdet även på den lönedelen skall uppehållas, om också detta i de flesta fall icke kommer att ske, så länge det helt är beroende av kommunernas vilja och förmåga. Vidare ha naturaförinånerna upptagits *högt* (så t. ex. utgår nu i Katrineholm, dyrort III, naturaersättning med respektive 900, 700 och 500 kronor), men detta är gjort för att få jämförelsen stark. Extra inkomsterna, slöjd- och fortsättningsskola, ha icke kunnat medräknas, därför att det stora flertalet lärare icke ha sådana inkomster eller ock i ringa grad. Vad småskolekåren beträffar kan det ju inte vara fråga om något annat än slöjd i viss utsträckning efter 1 krona 20 öre i timmen eller tillhopa omkring 150 kronor. Motsvarande ersättning utgår till lärare, som ha gosslöjd. Allt som allt rör det sig om en eller annan hundrakrona, då det som här gäller billigaste ort, den stora landsbygden.

Jämförelsetabellen visar genomgående, att även i de fall folkskol-läraren tillerkännes dyrtidstillägg i överensstämmelse med de statsanställda lärarne och sålunda erhåller från statens sida full rättvisa, så blir hans sammanlagda lönebelopp likväl avsevärt lägre än för de student- och real-skolebildade statstjänstemän, som lärarelönenämnden vid utredningen av lönefrågan hänvisat till såsom jämförbara, då nämnden yttrar, att folkskollärarna äro i lönehänseende sämre ställda än de student- och real-skolebildade tjänstemän vid statens verk, vilkas utbildning är närmast jämförlig med eller underlägsen folkskollärarnas, vilket uttalande sedan upprepats i Kungl. Maj:ts löneproposition och ingenstädes blivit motsagt. Om detta uttalande skall ha någon mening, måste väl däri ligga, att en folkskollärares löneinkomster icke böra *understiga* nämnda statstjänstemäns.

Men vad visar tabellen? Jo, att vid *likställighet* med statstjänarna erhåller en lärare vid folkskolan (i propositionen familjeförsörjare) betydligt lägre löneinkomster än här jämförda grupper t. ex.

folkskolläraren	resp.	781 och	956 kronor	lägre än	stationsskrivaren och
		1.565	> 1.877	>	> en bokhållare,
småskollärarinnan (familjeförsörjare)	>	1.025	> 820	>	> > kassörska.

Om nu emellertid riksdagen, trots allt, följer Kungl. Maj:t och förklarar, att redan dessa belopp (familjeförsörjarnes, se tabellen!) äro *för höga såsom ersättning för uppjostrargärningen* utan att däri ligger $\frac{1}{3}$ av dyrtidstillägget som *understöd*, så kommer folkskollärarens *arbete* att betalas i jämförelse med nämnda tjänstemän på följande sätt:

folkskolläraren	resp. 1.511 och 1.896 kronor lägre än stationsskrivaren och
	2.295 > 2.817 > > > bokhållaren,
folkskollärarinnan	> 1.470 > 1.331 > > > kvinnliga bokhållaren.
småskollärarinnan	> 1.433 > 1.231 > > > rikstelefonisten och
	1.617 > 1.461 > > > kassörskan.

Med det tillägget att för närvarande ha folk- och småskolans lärare det ännu sämre ställt i lönehänseende, så kanske denna jämförelse kan ge en förklaring på, varför inte våra seminarier erhålla tillräckligt antal sökande och *goda* sådana, trots att riksdagen välvilligt beviljar medel till utvidgande och förbättrande av gamla och uppförande av nya förstklassiga seminarier. Den kanske också ger upplysning om, varför skola efter skola på landsbygden — icke blott i obygden — måste anlita oexaminerade lärare eller ock stängas, trots riksdagens många och betydelsefulla beslut om folkskoleväsendets förbättring och utveckling såsom t. ex. 1918 års beslut om inrättande av ungdomsskolor, till vilka knutits och knyts så stora förhoppningar i fråga om det uppväxande släktets fostran och undervisning i praktisk riktning, ett beslut, som också med rätta betecknats som ett av riksdagens betydelsefullaste, vilken uppfattning vi dela och understryka, då vi så betrakta alla beslut, som avse främjandet av den grundläggande folkundervisningen såsom underlag för såväl den materiella som kulturella samhällsutvecklingen.

Under dessa förhållanden kunna vi icke underlåta att med styrka betona, att skall denna grund icke fullständigt undergrävas, så måste ovillkorligen åtgärder *skyndsammast* vidtagas för avhjälpande av lärarbristen och för erhållande av en *fullgod* rekrytering till våra seminarier. Säk-raste vägen att nå det målet är att effektivt förbättra de ekonomiska förhållandena på lärarbanan, nu närmast genom en *rättvis* lösning av lärarnas dyrtidstilläggsfråga.

Slutligen vilja vi erinra om att, förutom i fråga om grunderna för dyrtidstilläggen, folk- och småskolans lärare även i ett annat synnerligen viktigt hänseende kommit att intaga en missgynnad ställning i jämförelse med statens befattningshavare. Enligt riksdagens beslut har nämligen till dessa utgått dyrtidstillägg utan avbrott även under det nästkommande året enligt enahanda grunder som förut, till dess riksdagen hunnit fatta nytt beslut i ärendet. Motsvarande bestämmelse återfinnes också i Kungl. Maj:ts under innevarande år till riksdagen avgivna proposition angående förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Något liknande har icke föreslagits för folkskolans lärare, enär å

1921 års riksstat icke finnes något för ändamålet beräknat belopp. Men säger departementschefen, »fördelarna av en dylik utsträckning av giltighetstiden för dyrtidstilläggsgrunderna äro dock så i ögonen fallande, att det synes mig vara angeläget att ett kommande år tillse, att icke på grund av frånvaron av anslag för ändamålet en lucka i dyrtidstilläggets utgående — om ock på en kortare tid — uppkommer».

»Om ock på en kortare tid», ja! Men hur har det i verkligheten varit med utbetalningen av 1919 års dyrtidstillägg? Den i ärendet utfärdade kungörelsen angående dyrtidstillägg åt ifrågavarande lärare är daterad den 19 juni 1919 och utkom från trycket den 28 juli samma år. Innan det formulär, efter vilket rekvisitioner av medel enligt samma kungörelse skulle ske, blev färdigt, åtgick ytterligare en avsevärd tid. I regel torde därför ha förflutit åtminstone de tre första kvartalen av 1919, innan lärarekåren kom i åtnjutande av något dyrtidstillägg för detta år. Att en sådan anordning medfört svåra olägenheter för ifrågavarande befattningshavare med deras tryckta ekonomiska förhållanden, torde ligga i öppen dag. Samma olägenheter kommer lärarekåren givetvis även i år att få vidkännas, innan riksdagens beslut i ärendet föreligger, och därefter de beviljade medlen kunna hinna att utanordnas.

Då nu en annan uppfattning om statens skyldighet att bringa folk- och småskolans lärare en mera effektiv hjälp mot dyrtidens tryck synes vilja bryta sig igenom, synes det ock böra vara angeläget för statsmakterna att tillse, att de beviljade dyrtidstilläggen komma vederbörande tillhanda inom rimlig tid, samt att folk- och småskolans lärare bliva jämställda med statens befattningshavare även i det avseendet, att dyrtidstillägget utgår jämväl till dem utan avbrott under nästkommande år enligt förut tillämpade grunder, till dess nytt beslut i ärendet föreligger från 1921 års riksdag.

Som ett tillmötesgående av denna hemställan icke innebär någon merutgift för statskassan, hysa vi den fasta förhoppningen, att det skall visa sig möjligt för riksdagen att vidtaga denna anordning, ty härförutan blir *hela* lärarkåren under kanske större delen av år 1921 fullständigt utan dyrtidstillägg, då de nu utgående dyrtidstilläggen från kommunerna (där sådana till äventyrs beviljats) i allmänhet torde utebli eller inskränkas till mycket obetydliga belopp, sedan staten svarar för dyrtidstillägg på statsbidraget, varför sålunda lärarna, familjeförsörjare och icke-familjeförsörjare, bli nödgade att dra sig fram på en månadslön av 97 kronor till 236 kronor efter avdrag av pensionsavgifterna. Det är uppenbart, att riksdagen *måste* söka förhindra en sådan orimlighet, så att icke lärarna

förlora all möjlighet att med framgång sköta sitt kall, berövade den ekonomiska förutsättningen för arbetsglädje.

Vi hemställa till utskottet att beredvilligt vidtaga erforderliga beräkningar av det belopp, som i 1921 års riksstat behöver för ändamålet upptagas.

Ehuru vi i förestående framställning uteslutande hållit oss till folk-skollärarekåren, är det uppenbart, att vad som i anledning härav kan varda beslutat, också bör gälla övriga kommunalt anställda lärare, nämligen vid högre folkskolor, kommunala mellanskolor och vissa småskoleseminarier.

Den kostnadsökning, som betingas av ett bifall till vår framställning, har beräknats i anslutning till de i sakkunnigebetänkandet för varje grupp lämnade uppgifter i fråga om antal lärare och de lönegrader, vari de befinna sig, och skulle ökningen av anslagsbeloppen bli följande:

För lärare vid folk- och småskolor	12,400,000 kronor
» » » högre folkskolor	184,000 »
» » » kommunala mellanskolor	1 208,000 »
» » » vissa småskoleseminarier	65,000 »
	Summa 12,857,000 kronor

I anledning av proposition nr 95 angående dyrtidstillägg till befattningshavare i statens tjänst ha ett flertal motioner blivit väckta med begäran om vissa höjningar utöver Kungl. Maj:ts förslag. I den mån dessa motioner kunna föranleda utskott och riksdag att avvika från Kungl. Maj:ts förslag, hemställa vi, i konsekvens med likställighetskravet, att motsvarande ändringar beträffande dyrtidstillägget till här ifrågavarande lärare måtte vidtagas.

På grund av vad sålunda anförts hemställa vi, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 392 besluta,

dels att å de lönebelopp, som utgå av statsmedel eller på motsvarande sätt beräknas enligt kungörelsen under punkt a) bevilja där angivna lärare (lärare vid folk- och småskolor m. fl.) dyrtidstillägg enligt samma grunder, som bliva för statsanställda lärare fastställda, ävensom att med härav betingade ändringar godkänna berörda kungörelse,

dels att för bestridande av kostnaderna för dyr-

¹ Ökning å eventuell tillfällig löneförbättring ej beräknad.

tidstillägg enligt berörda allmänna grunder anvisa på tilläggsstat för år 1920 under åttonde huvudtiteln ett förslagsanslag av 37,850,000 kronor ökat med 12,857,000 kronor,

dels ock att dyrtidstillägget till här ifrågavarande lärare, i likhet med vad som föreslås beträffande statens befattningshavare, skall utgå även under år 1921, enligt innevarande år fastställda grunder, intill dess riksdagen fattat nytt beslut i ärendet.

Stockholm den 10 april 1920.

<i>Algot Jungnell.</i>	<i>Gustaf Olsson</i> i Ramsta	<i>K. A. Westman,</i> Brobygård.
<i>Ivar Vennerström.</i>	<i>A. J. Bärq.</i>	<i>Sven Olsson,</i> Labbemåla.
<i>Edvin Johanson,</i> Rimforsa.	<i>K. M. Andersson.</i>	<i>W. Bäckström.</i>
<i>C. J. Johansson,</i> Uppmålby.	<i>L. Alvin.</i>	<i>Emil Molin,</i> Dombäcksmark.
<i>Ulrik Leander.</i>	<i>C. O. Johansson,</i> Sollefteå.	<i>N. E. Smedberg.</i>
<i>Carl A. Molin,</i> Aspa.	<i>Sten Berglund.</i>	<i>Edv. Uddenberg.</i>
<i>K. J. Söderberg.</i>	<i>H. Hansson</i> i Rättvik.	<i>O. L. Johansson,</i> Vittinge.
<i>C. J. Johansson,</i> Olstorp.	<i>Gustav Johanson,</i> Hallagården.	<i>J. W. Billqvist.</i>
<i>Alfr. Werner.</i>	<i>H. Elldin.</i>	<i>D. Viklund.</i>
<i>Gustaf Johansson.</i>	<i>E. Moberger.</i>	<i>S. Welin.</i>
<i>And. Karlsson.</i>	<i>Frans Berggren.</i>	<i>Enok Runefors.</i>
<i>Anders Johansson.</i>	<i>Adolf Alexandersson.</i>	<i>Karl Andersson.</i>
<i>J. A. Hellberg.</i>	<i>Carl Åhrberg.</i>	<i>Christian Ericson.</i>
<i>P. Bergström</i> i Bäckland.	<i>Ernst Hage.</i>	<i>C. G. Olsson,</i> Golvvasta.
<i>Oscar Osberg.</i>	<i>Harald Hallén.</i>	<i>P. Alb. Bäckman.</i>

<i>A. Danielsson.</i>	<i>L. Aug. Schill.</i>	<i>Cornelius Olsson.</i>
<i>Oscar N. Olsson,</i> Broberg.	<i>F. E. Holmner.</i>	<i>Per Svensson,</i> Eggelstad.
<i>G. Nic. Torgén.</i>	<i>C. Edor Anderson,</i> Knapasjö.	<i>O. W. Lövgren.</i>
<i>Jon Jonsson.</i>		<i>Erik Fast.</i>
